

Výroba nepředstavuje pouze zisk, ale také odpovědnost...

Ing. Jiří Mann, MBA

Jak je dlouhodobým zvykem, přinášíme na tomto místě informace ze světa norem, systémových řešení, podnikových systémů, environmentu, bezpečnosti i jiných oblastí, které jsou nedílnou součástí podnikání. Dnešní článek bude trochu zvláštní, neboť se v úvodu zaměříme na jedno odvětví energetiky, které je pro většinu výrobců „zvláštní“.

Energetika a zejména její jaderná část vyžadovala, vyžaduje a do budoucna jistě bude vyžadovat zvýšené nároky na kvalitu používaných výrobků a jejich bezpečnost. Ne každý výrobce se může pyšnit tím, že zvládá výrobu jaderných reaktorů, parních generátorů, tlakových nádob či jiných komponent primárních okruhů jaderných elektráren, ale je řada firem, které vyrábí tlakové nádoby, kulové, uzavírací a zpětné ventily, filtry, šoupátka, zpětné klapky, zdvihací zařízení, rozvaděče a další elektrické nebo strojní komponenty používané v energetice. Nejen tito výrobci, jejich zplnomocnění zástupci, dovozci a distributoři mají legislativně určenou povinnost **UVÁDĚT NA TRH POUZE BEZPEČNÉ VÝROBKŮ**.

Podle charakteru výrobků tedy budou nejdůležitějšími předpisy směrnice Evropského Parlamentu a Rady 97/23/ES ze dne 29. května 1997 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se tlakových zařízení, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/42/ES ze dne 17. května 2006 o strojních zařízeních, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/95/ES ze dne 12. prosince 2006 o harmonizaci právních předpisů členských států týkajících se elektrických zařízení určených pro používání v určitých mezích napětí a další. V českých podmínkách nás potom budou zajímat především ekvivalenty těchto směrnic, vydané ve formě nařízení vlády ČR.

Nežijeme však jen v české kotlině a často absurdním prostředí byrokratického, evropského společenství, ale také v oblasti zájmu největšího energetického hráče

– Ruské federace. Jedná se o trh, jehož význam je pro energetiku neoddiskutovatelný, a proto je i zájem českých výrobců vstoupit na tento trh logickým. Zde však již „evropská a česká“ legislativa nestačí. Existují zvláštní předpisy, které jednak požadavky uvádějí do kontextu ruského legislativního i normativního prostředí a samozřejmě plní ochranný zájem ruského trhu. Připomeňme v této souvislosti například technický reglement „O bezpečnosti strojů a zařízení“ či povolení ruského státního technického dozoru k provozu výrobků.

Vraťme se ale zpět. Z domácích legislativních předpisů nelze opomenout vyhlášku Státního úřadu pro jadernou bezpečnost, namátkou jmenujme např. vyhlášku č. 309/2005 Sb., o zajišťování technické bezpečnosti vybraných zařízení nebo certifikaci podle interních postupů ČEZ, a.s., sekce jaderná energetika, která osvědčuje, způsobilost k vývoji, výrobě, montáži, servisu elektrických a strojních zařízení a systémů řízení technologických procesů pro jadernou a klasickou energetiku

Ale dost popisného úvodu. Pojdme se zaměřit na výrobky. **A jaké to jsou? Jaké to nejsou? Jak výrobky posoudit? Co za delikty hrozí?** To vše je obsahem následujících odstavců.

Za **bezpečné výrobky** jsou považovány takové výrobky, které za běžných nebo rozumně předvídatelných podmínek užití nepředstavují po dobu stanovené nebo obvyklé použitelnosti nebezpečí nebo jejichž užití představuje pro provozovatele/uživatele vzhledem k bezpečnosti a ochraně zdraví pouze minimální nebezpečí při jejich užívání.

Za **stanovené výrobky** jsou považovány takové výrobky, které by mohly ve zvýšené míře ohrozit zdraví nebo bezpečnosti osob, majetek nebo životní prostředí, popřípadě jiný veřejný zájem, tzv. „oprávněný zájem“. Bezpečnost těchto výrobků se posuzuje podle zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů postupy, konkrétně stanovenými v 33 prováděcích předpisech k tomuto zákonu – nařízeních vlády.

Za **nestanovené výrobky** jsou považovány jakékoliv movité věci, které byly vyrobeny, vytěženy nebo jinak získány bez ohledu na stupeň jejich zpracování a jsou určeny k nabídce spotřebiteli nebo lze rozumně předvídat, že budou užívány spotřebiteli včetně věcí poskytnutých v rámci služeb, a to i v případech, že nebyly určeny k nabídce spotřebitelům, pokud jsou tyto věci dodávány v rámci podnikatelské činnosti úplatně nebo bezúplatně, a to jako věci nové nebo použité či upravené. Zásady posuzování bezpečnosti těchto movitých věcí – výrobků jsou definovány v zákoně č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků a o změně některých zákonů (zákon o obecné bezpečnosti), ve znění pozdějších předpisů a týkají se těch výrobních komodit, které nejsou např. konkrétně definovány v některém z nařízení vlády, vydaných jako technické předpisy k provedení zákona č. 22/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů resp., v dalších specifikovaných právních předpisech.

Posuzování bezpečnosti stanovených výrobků

Výrobce je povinen podle zákona č. 102/2001 Sb. v platném znění uvádět na trh jen bezpečné výrobky. Za bezpečný výrobek se považuje zejména výrobek splňující požadavky zvláštního právního předpisu, který přejímá právo Evropských společenství a kterým se stanoví požadavky na bezpečnost výrobku nebo na omezení rizik, která jsou s výrobkem při jeho užívání spojena. Tímto předpisem je v České republice zákon č. 22/1997 Sb. v platném znění.

Na základě zákona č. 22/1997 Sb. vláda svými nařízeními (v souladu se směrnicemi Evropských společenství) stanovuje technické požadavky pro jednotlivé skupiny výrobků. Zákon 22/1997 Sb. pokrývá takové výrobky, které je nutno před uvedením na trh posoudit z hlediska bezpečnosti, tzv. stanovené výrobky. Zákon neuvádí takové výrobky výčtem, ale tyto výrobky jsou obsaženy v jednotlivých nařízeních vlády, která na zákon navazují. Posouzení výrobku z hlediska bezpečnosti se nazývá posouzení shody. Nařízení vlády stanovují základní bezpečnostní požadavky na výrobky. Tyto požadavky jsou pak konkretizovány jednotlivými harmonizovanými nebo určenými normami. Ty se vztahují na konkrétní výrobek a stanovují konkrétní bezpečnostní limity. Stanovují rovněž způsob, jakým má být provedeno posouzení shody.

V České republice existují dva systémy posuzování shody:

- evropský systém (pokrývá všechny skupiny stanovených výrobků, vychází z požadavků jednotlivých Direktiv EU, je jednotný v rámci celé EU, k posuzování shody jsou využívány harmonizované evropské normy, výsledkem posouzení shody je označení výrobku CE)
- národní systém (týká se oblastí, které si reguluje stát odlišně od legislativy EU, např. vybrané stavební výrobky, výrobky pro děti do 3 let ...)

Povinnou certifikaci provádí autorizované osoby (v rámci národního systému) – notifikované osoby (v rámci evropského systému).

Před uvedením stanoveného výrobku na trh musí být vydáno ES prohlášení o shodě a výrobek musí být označen značkou CE (v rámci evropského systému posuzování shody). Výrobce vydává ES prohlášení o shodě po úspěšném posouzení shody výrobku s požadavky technických předpisů. U výrobků s nízkým rizikem (stanoveno vždy příslušným nařízením vlády) provádí výrobce posouzení shody sám. Pro výrobky s vyšším rizikem musí při posuzování shody vyžádat spolupráci autorizované/ notifikované osoby.

Základní požadavky související s posuzováním bezpečnosti stanovených výrobků jsou specifikovány v zákoně č. 22/1997 sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. K provedení zákona č. 22/1997 Sb., bylo vydáno 33 nařízení vlády, specifikujících postupy posuzování shody konkrétně vymezených výrobních

komodit. Většina z nich jsou ekvivalenty Směrnice Evropského parlamentu a Rady.

Všechna nařízení vlády, která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů České republiky jako prováděcí předpisy k zákonu č. 22/1997 Sb.

Základní pojmy podle zákona č. 22/1997 Sb.:

- Výrobek – jakákoliv věc, která je vyrobena, vytěžena nebo jinak získána bez ohledu na stupeň jejího zpracování a je určena k uvedení na trh jako nová nebo použitá,
- Výrobce – osoba, která vyrábí nebo i jen navrhla výrobek, a v případech stanovených nařízením vlády též osoba, která sestavuje, balí, zpracovává nebo označuje výrobek, za který odpovídá podle tohoto zákona a který hodlá uvést na trh pod svým jménem,
- Zplnomocněný zástupce – osoba usazená v členském státě Evropské unie, která je výrobcem písemně pověřena k jednání za něj se zřetelem na požadavky vyplývající pro výrobce z tohoto zákona,
- Dovozce – ten, kdo uvede na trh výrobek z jiného než členského státu Evropské unie nebo uvedení takového výrobku na trh zprostředkuje,
- Distributor – ten, kdo v dodavatelském řetězci provádí následnou obchodní činnost po uvedení výrobku na trh, tj. výrobky jen distribuuje,
- Uvedení výrobku na trh – okamžik, kdy je výrobek na trhu Evropského společenství poprvé úplatně nebo bezúplatně předán nebo nabídnut k předání za účelem distribuce nebo používání nebo kdy jsou k němu poprvé provedena vlastnická práva, nestanoví-li zvláštní zákon jinak. Za uvedení na trh se považují i výrobky vyrobené nebo dovezené pro provozní potřeby při vlastním podnikání výrobců nebo dovozců a výrobky poskytnuté k opakovanému použití je-li u nich předem opakovaným použitím posuzována shoda s právními předpisy, pokud to stanoví nařízení vlády,
- Uvedení výrobku do provozu – okamžik, kdy je výrobek poprvé použit uživatelem v členských státech Evropské unie k účelu, ke kterému byl zhotoven, pokud tak stanoví nařízení vlády, je výrobek uveden do provozu v okamžiku, kdy je k tomuto použití připraven nebo poskytnut. Pokud je výrobek uveden do provozu na jakémkoliv pracovišti, uživatelem se rozumí zaměstnavatel,
- Česká technická norma – dokument schválený pověřenou právníkou osobou pro opakované nebo stále použití, vytvořený podle zákona č. 22 a označený písmenným označením ČSN, jehož vydání bylo oznámeno ve Věstníku Úřadu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví (dále jen „ÚNMZ“). Česká technická norma není obecně závazná,
- Označení CE umístěné na výrobku – představuje prohlášení fyzické nebo právnické osoby, která je připojila nebo odpovídala za jeho připojení, že stanovený výrobek splňuje technické požadavky stanovené ve všech právních předpisech, které se na něj vztahují a které toto označení stanovují nebo umožňují a že při posuzování shody výrobku byly dodrženy předepsané postupy.

Povinnosti výrobců podle zákona č. 22/1997 Sb.:

- zajistit, aby stanovené výrobky při uvádění na trh nebo do provozu splňovaly vlastnosti specifikované v příslušném nařízení vlády, popřípadě v jiných technických předpisech,
- zajistit posouzení shody výrobku postupem, který je stanoven v příslušném nařízení vlády,
- vystavit ES prohlášení o shodě nebo jiný dokument, jehož náležitosti jsou stanoveny v nařízeních vlády a archivovat je spolu s dokumenty stanovenými v těchto nařízeních po dobu 10 let od ukončení výroby, dovozu nebo uvedení výrobku na trh, pokud některé nařízení vlády nestanoví dobu jinou,
- v případech stanovených nařízením vlády opatřit výrobky označením CE,

Uvedené povinnosti výrobců a dovozců může plnit i zplnomocněný zástupce. Pokud tyto osoby předmětné činnosti neplní, je povinná zajistit jejich plnění osoba, která jako poslední uvádí stanovený výrobek na trh – distributor.

Postupy posuzování shody podle zákona č. 22/1997 Sb.:

V § 12, odst. (3) je specifikováno celkem 10 konkrétních postupů předepsaných pro posuzování shody stanovených výrobků. Nejčastějšími postupy jsou:

1. Posuzování shody výrobcem (výjimečně zplnomocněným zástupcem) nebo dovozcem.
2. Posuzování shody autorizovanou osobou (AO) resp. notifikovanou osobou (NO).
3. Posuzování shody akreditovanou osobou, tj. oprávněným certifikačním orgánem certifikujícím výrobky (COV).

K tomu:

- konkrétní postupy posuzování shody jednotlivých typů stanovených výrobků jsou definovány

v příslušných nařízeních vlády. Tak např. v nařízení vlády č. 176/2008 Sb., o technických požadavcích na strojní zařízení jsou v příloze č. 4 specifikovány kategorie strojních zařízení, které je možné označit „za zvláště nebezpečná zařízení“, tj. např. pily, frézky, čepovací stroje, lisy apod., u kterých musí být, před jejich uvedením na trh nebo do provozu, provedeno posouzení shody (přezkoušení typu) v převážné většině případů za povinné a neopominutelné účasti AO resp. NO,

- pokud chce výrobce uvést na trh nebo do provozu strojní zařízení, které není uvedeno v příloze č. 4 k nařízení vlády č. 176/2008 Sb., musí použít postup posuzování shody interním řízením výroby podle přílohy č. 8 k tomuto nařízení vlády,
- zásadně platí, že pro procesy posuzování shody všech komodit stanovených výrobků podle bodu 1., musí mít výrobce nebo zplnomocněný zástupce k dispozici nejen odborně způsobilé personální vybavení, ale i zabezpečený a organizačně dokladovaný výrobní proces splňující požadavky na komplexní zabezpečování kvality,

Procesy posuzování shody stanovených výrobků dokladující splnění předepsaných základních požadavků na ochranu zdraví a bezpečnosti mají řadu variant. Orientovat se v nich je i pro řadu renomovaných obchodních společností, a tím více pro malé a střední firmy, velmi složité. **Průkazně splnit shoda uvedené „Povinnosti výrobců“ je velmi často nad jejich síly a z této skutečnosti pak vyplývá, že se při uvádění výrobků na trh nebo do provozu dopouštějí správních deliktů, za které jim hrozí od orgánů dozoru nad trhem pokuty až do výše 50 mil. Kč!**

Ing. Jiří Mann, MBA

Místopředseda OHK Most

CHCETE UŠETŘIT NA POKUTÁCH, VYVAROVAT SE SPRÁVNÍCH DELIKTŮ A VYRÁBĚT SPRÁVNĚ?

Pokud ano, zúčastněte se některého z nejbližších seminářů, které **K PROBLEMATICE POSUZOVÁNÍ SHODY VÝROBKŮ V MALÝCH A STŘEDNÍCH FIRMÁCH** pořádá OHK Most.

Semináře jsou zaměřeny na **posuzování shody stanovených výrobků podle zákona č. 22/1997 Sb.**, o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, v platném znění a **posuzování obecné bezpečnosti, komplexnosti a kvality nestanovených výrobků podle zákona č. 102/2001 Sb.**, o obecné bezpečnosti výrobků v platném znění a na novinky a standardizované požadavky platné od roku 2014.

Obsahové zaměření:

- praktický význam a vysvětlení pojmů a definic při posuzování shody,
- obecné seznámení s nařízením vlády k provádění zákona č. 22/1997 Sb., v platném znění pro strojní zařízení, elektrická zařízení nízkého napětí a vybrané stavební výrobky,
- informace o nařízení vlády č. 176/2008 Sb., o technických požadavcích na strojní zařízení,
- metodika posuzování shody stanovených výrobků vč. příklady vzorové dokumentace,
- posuzování obecné bezpečnosti, komplexnosti a kvality (nestanovených) výrobků podle zákona č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků v platném znění

Účastníci seminářů vždy obdrží písemné materiály a osvědčení o jeho absolvování. Informace na info@ohk-most.cz.